

KAMPPAILU TIEDON TUOTANNOSTA JA TUHOAMISESTA PALESTIINASSA

Palestiinalaisten historiasta ja nykytilanteesta on hyllykilometreittäin luotettavaa tietoa tarjolla. Oleellinen kysymys on, keitä olemme valmiita kuulemaan ja uskomaan, kirjoittaa Lähi-itään erikoistunut antropologi Tiina Järvi.

Toukokuun 22. ja 23. päivän välisenä yönä Välimeren rannalla sijaitsevan kylän palestiinalaiset asukkaat havahtuivat laukausten ääniin. He osasivat odottaa hyökkäystä, sillä taistelut olivat riehuneet alueella jo kuu-kausia. Läheisiin kyliin oli hyökätty ja niiden asukkaat ajettu kodeistaan.

Tuona toukokuun yönä tämä noin 1 500 asukkaan kylä piirrettiin. Paikalliset miehet olivat pitämässä vahtia kylän eri laidoilla aseistuksenaan brittiläisiä kiväärejä ja vanhoja metsästysaseita. Miehiä oli enemmän kuin varustuksia, eikä suurimmalla osalla ollut kokemusta aseiden käsittelystä. Kylän

puolustajista ei siten ollut vastusta hyökkääjille. Aamuun mennessä taistelut olivat ohi ja kyläläiset antautuneet.

Kylän valtaamisen jälkeen hyökkääjät kokosivat asukkaat yhteen ja ohjasivat heidät rannalle. Katujen laidoilla lojui taistelujen jäljiltä ruumiita. Rannalla kyläläiset eroteltiin toisistaan: naiset, lapset ja vanhukset ohjattiin erilleen miehistä, joiden joukosta hyökkääjät poimivat nimilistojen perusteella henkilöitä poisvietäviksi. Rannalle jääneet kuuluivat laukauksia, kun miesjoukkio toisensa perään vietiin takaisin kylään.

Kun laukaukset olivat vaienneet, lastattiin naiset, lapset ja vanhukset rekkojen lavoille

Israelin armeija on tehnyt ilmaiskuja Gazan al-Rimalin kaupunginosaan, missä sijaitsi muun muassa hallintorakennuksia, kirjastoja ja al-Shifan sairaala. Kuva marraskuulta 2023.

Israelinjuutalaisten veteraanien ääni muodosti vakavamman uhan kansallisille narratiiveille kuin palestiinalaisten kertomukset.

ja kuljetettiin läheiseen Furaydisin kylään. Eloojääneet miehet suljettiin vankileirille. Oli vuosi 1948 ja vallatun kylän nimi oli Tantara.

Kaikkiaan Tanturassa uskotaan ammutun noin 200–250 palestiinalaista, osa taisteluisa mutta suurin osa antautumisen jälkeisissä teloituksissa (FA 2023; The Tantara Massacre 2001). Tanturan valtauksen ja sitä seuranneen joukkomurhan toimeenpanijana oli Alexandroni-prikaatin 33. pataljoona, joka vastasi myös monen muun kylän miehittämisestä eri puolilla historiallista Palestiinaa (Pappé 2001). Hyökkäys oli osa etnisiä puhdistuksia, joiden avulla pyrittiin luomaan juutalainen enemmistö alueelle, jolle Israelin valtio perustettiin vuoden 1948 toukokuussa.

Tuon vuoden aikana sionistiset joukot – ja valtion perustamisen jälkeen Israelin armeija (IDF) – valtasivat ja tyhjensivät kaikkiaan yli 500 palestiinalaiskylää sekä useita asuinalueita Haifassa, Jerusalemissa ja Jaffassa. Arviolta 800 000 palestiinalaista eli noin 80 prosenttia alueen palestiinalaisesta väestöstä ajettiin kodeistaan (Abu-Lughod & Sa'di

2008), jotka myöhemmin takavarikoitiin tai tuhottiin. Palestiinalaisille tuo vuosi tarkoitti katastrofia, ”nakbaa”, jonka seurauksena sukupolvien aikana rakentunut sosiaalinen ja materiaallinen todellisuus lakkasi olemasta.

Nakban historian ymmärtäminen on keskeistä koko Palestiina/Israelin tämänhetkisen tilanteen hahmottamisen kannalta. Sen lisäksi, että se sai aikaan yhä jatkuvan pakolaisuuden (Järvi 2021), loi se perustan sille asuttajakolonialistiselle todellisuudelle, joka on määrittänyt Israelin olemassaoloa tähän päivään saakka. Pakolaisuus, miehitys ja vuoden 1948 rajojen ”sisällä” asuvien palestiinalaisten kohtelu tulevat ymmärrettäviksi osana samaa prosessia, jonka tavoitteena on turvata asuttajien asema kolonisoitujen kustannuksella, heidät ulossulkemalla.

ARKISTOJEN MERKITYS

Tanturan verilöyly ei suinkaan ollut ainoa sionististen aseellisten ryhmien ja Israelin armeijan vuonna 1948 (tai sen jälkeen) toimeenpanema joukkomurha (Jawad 2007;

Robinson 2003), mutta toisin kuin esimerkiksi huhtikuun 9. päivänä tapahtunut Deir Yassinin verilöyly, Tanturan tapaus sai osakseen paljon vähemmän huomiota. Israelin kansallisesta muistista se pyyhittiin pois kokonaan, kuten valtion perustamiseen liittynyt väkivalta laajemminkin (esim. Todorova 2013).

Tapaus nousi Israelissa ensimmäistä kertaa julkiseen keskusteluun vuosituhannen vaihteessa. Tanturan surmia käsiteltiin Haifan yliopistossa tehdyssä maisterintutkielmassa (Katz 1998) ja kun opinnäyntyteeseen pohjautuva uutisartikkeli julkaistiin vuonna 2000, oli seurauksena oikeuskäsittely. Tutkielman kirjoittajaa **Teddy Katzia** syytettiin kunnianloukkauksesta; siitä huolimatta, että tutkielma perustui Tanturassa kylän valtauksen aikana olleiden, niin Tanturan palestiinalaisten kuin Alexandoni-prikaatin veteraanien, parissa toteutettuihin muistitietohaastatteluihin. Oikeudessa syyttäjän asianajaja pyrki osoitta maan tutkielman sisällön virheelisyyden kyseenalaistamalla haastateltujen palestiinalaisten kyvyn muistaa tapahtumia (Esmeir 2007). Oikeuskäsittely päättyi sopimusratkaisuun ennen kuin Tanturan palestiinalaiset pääsivät nousemaan todistajana jakamaan muistojaan vuoden 1948 tapahtumista.

Historioitsija **Ilan Pappén** (2001) arvion mukaan tapauksesta olisi tuskin noussut kohua, jos tutkielma olisi perustunut pelkästään palestiinalaisten parissa tehtyihin haas-

tatteluihin. Israelinjuutalaisten veteraanien ääni muodosti vakavamman uhan kansallisille narratiiveille kuin palestiinalaisten kertomukset, jotka olisi ollut helppo jättää omaan arvoonsa.

Vaikka Israelin yhteiskunta on luonnollisesti oma lukunsa palestiinalaisten äänen ohittamisessa, on kyse laajemmasta ilmiöstä. Tutkijat ovat kritisoineet asetelmaa, jossa palestiinalaisten kertoma otetaan tosissaan vasta siinä vaiheessa, kun se saadaan vahvistettua israelinjuutalaisilla äänillä tai virallisilla (israelilaisilla) arkistolähteillä (Abushama 2022; Barakat 2022; Fahoum & Dubnow 2023). Kolonialistinen historiankirjoitus on tottunut ohittamaan kolonisoitujen kokemuksen ja itseymmärryksen, ja sionistisen valtioideologian kontekstissa tämä on tarkoittanut paitsi palestiinalaisten äänen myös palestiinalaisen tiedontuotannon ohittamista (Barakat 2018). Valtionarkistoihin nojautumista on pidetty ’objektiivisempana’ kuin palestiinalaisten kokemustietoa, vaikka muiden kolonialististen arkistojen tavoin (Stoler 2002) valtasuhteet ovat monin tavoin kietoutuneet Israelin arkistokäytäntöihin.

Arkistoihin tallennetuilla dokumenteilla ajatellaan olevan sellaista todistusvoimaa, jota yksittäisten ihmisten kertomuksilla ei ole. Ei siten ole sattumaa, että Israelin joukot ovat vuosien saatossa joko tuhonneet tai ryöstäneet useita palestiinalaisten arkistoja: nakban aikaan ja sitä seuranneina vuosina Is-

Läntinen maailma kuuntelee läntistä maailmaa.

raelin valtio otti järjestelmällisesti haltuunsa niin palestiinalaisten henkilökohtaisia kuin julkisten toimijoiden kirjastoja ja arkistoja (Amit 2011; Masalha 2012). Vuonna 1982 Beirutin valtauksen yhteydessä Israelin armeija ryösti Palestiina-tutkimuskeskuksen (Palestine Research Center PRC) arkiston ja Palestiinalaisen Filmiarkiston (Palestinian Film Archive PFA) (Hizaji 1982; Said 1983; Sela 2018). Vuosituhannen alussa toisen Intifadan, eli palestiinalaisten kansannousun aikaan Itä-Jerusalemossa sijainneen Orient Housen arkistomateriaaleja tuhottiin ja takavarikoitiin (Moon 2023).

Arkistot ovat olleet uhattuna myös yhä jatkuvan Gazan joukkotuhonnan keskellä. Viimeisen kymmenen kuukauden aikana Israelin armeija on pommittanut useita kirjastoja ja arkistoja. Muun muassa Gazan kaupungin keskusarkisto, joka piti sisällään ainutlaatuisia dokumentteja Gazan historiasta viimeisen 150 vuoden ajalta, tuhoutui täysin Israelin pommituksissa.

Arkistomateriaalien hävittäminen, takavarikoiminen ja sulkeminen Israelin arkistoihin on osaltaan heikentänyt palestiinalaisten mahdollisuuksia kertoa omaa historiaansa.

Tästä syystä muistitieto on noussut merkittävään rooliin palestiinalaisten historian tallentamisessa (esim. Nakba Archive ja Palestinian Oral History Archive – POHA).

Kuitenkin, kuten Tanturan tapaus osoittaa, on kolonisoitujen muisti helposti kyseenalaistettavissa silloin, kun sen uskomisen tarkoittaisi vallitsevien valta-asetelmien haastamista ja kolonisoijan itseymmärryksen horjuttamista. Näin ollen, filosofi **Gayatri Spivakia** mukaillen, alistettujen ääneen pääseminen ei itsessään riitä, jos olemme lähtökohtaisesti kyseenalaistamassa heidän sanomansa uskottavuuden.

LUOTETTAVAA TIETOA JA VIDEOTODISTEITA VÄKIVALLASTA LÖYTYY YLLIN KYLLIN

Tiedon tuotannon epätasa-arvoisuuden teema on keskeinen myös Palestiina/Israelia koskevassa länsimaisessa uutisoinnissa. Tämä tuli ilmi viime vuoden marraskuussa, kun Israelin joukot pommittivat al-Shifan sairaalaa. Israel väitti sairaalan toimivan Hamasin tukikohtana, minkä sairaalan työntekijät kielsivät. Monet tiedotusvälineet toistivat Israelin väittämiä niitä kyseenalaistamatta, vaikka

Tanturan kylän valtaus ja valtauksen jälkeinen joukkomurha vuonna 1948 nousivat Israelissa keskusteluun vuosituhannen vaihteessa, kun aiheesta ilmestyi muistitieto-haastatteluihin pohjaava opinnäytetyö.

valtio on aiemminkin oikeuttanut iskujaan siviilikohteisiin väittämällä niitä sotilastukikohdiksi, ja jäänyt toistuvasti kiinni disinformaation levittämisestä (al-Jazeera 2023; FA 2024; HRW 2023; IMEU 2023; Khouri 2024; UNRWA 2024). Israelin esittämästä materiaalista al-Shifan sairaalasta on tehty eri suuntaisia tulkintoja ja tällä hetkellä Haagin kansainvälinen rikostuomioistuin (ICC) tutkii Israelin pommituksia mahdollisena sotarikoksena.

Palestiinalaisilta peräisin olevaan tietoon suhtaudutaan usein hyvin eri tavalla. Esimerkiksi Gazan uhriluku asetetaan toistuvasti tiedotusvälineissä epäilyksenalaiseksi, koska lähteenä on Hamasin alainen terveysministeriö. Näin toimitaan siitä huolimatta, että YK ja Israelin oma tiedustelupalvelu ovat todenneet ministeriön ilmoittamien lukujen olleen tähän asti luotettavia.

Jatkuvan uutisvirran ja some-viestinnän maailmassa meillä on käytännössä suora lin-

ja siihen, mitä Palestiinassa tapahtuu, vaikka nykYTEKNOLOGIA luo toki myös haasteensa levitetyin materiaalin uskottavuuden arvioinnille. Toisin kuin nakban ja Tanturan verilöylyn aikaan, palestiinalaisten kertomukset saavat vahvistusta jatkuvasti kasvavista digitaalisten arkistoista, jotka tarjoavat videotodisteita väkivallasta (Stein 2021).

Vaikka Israel on järjestelmällisesti tuhonnut palestiinalaisten arkistoja, löytyy sekä palestiinalaisten historiallisista vaiheista että tämänhetkisestä tilanteesta hyllykilometreittäin niin kirjallista kuin visuaalista materiaalia ja niihin perustuvaa tutkimustietoa. Kyse ei siten ole luotettavan tiedon puutteesta, vaan nimenomaan siitä, keiden ääniä olemme valmiita kuulemaan ja uskomaan. Kolonialismin ja toiseuttamisen tarinat näkyvät käytännössämme edelleen: läntinen maailma kuuntelee läntistä maailmaa.

Kuten Gazan tämänhetkinen tilanne osoittaa siinä, keitä uskotaan ja keitä ei, voi olla kyse elämästä ja kuolemasta. Tästä syystä tiedontuotannon dekolonisaation onkin ulotuttava kaikille yhteiskunnan tasoille, yliopistosta ja arkistoista journalistien käytänteisiin.

—
Tiina Järvi on Palestiinaan ja Libanoniin erikoistunut tutkijatohtori Tampereen yliopistosta.

KIRJALLISUUS

- Abu-Lughod, Lila and Sa'di, Ahmad H. 2007. Introduction: The Claims for Memory. Teoksessa Nakba: Palestine, 1948 and the Claims for Memory (s. 1–24). New York: Columbia University Press.
- Amit, Gish. 2011. Salvage or Plunder? Israel's "Collection" of Private Palestinian Libraries in West Jerusalem. *Journal of Palestine Studies* 40(4), 6–23.
- Barakat, Rana. 2018. Writing/righting Palestine studies: settler colonialism, indigenous sovereignty and resisting the ghost(s) of history. *Settler Colonial Studies* 8(3), 349–363.
- Barakat, Rana. 2022. How to Read a Massacre in Palestine: Indigenous History as a Methodology of Liberation. *Al-Muntaqa* 5(2), 26–44.
- Esmeir, Samera. 2007. Memories of Conquest: Witnessing Death in Tantura. Teoksessa Nakba: Palestine, 1948 and the Claims for Memory (s. 229–250). New York: Columbia University Press.
- Fahoum, Basma and Dubnov, Arie M. 2023. Agnotology in Palestine/Israel: Tantura and the Teddy Katz Affair Twenty Years On. *The American Historical Review* 128(1), 371–383.
- Jawad, Saled Abdel. 2007. Zionist massacres: The creation of the Palestinian refugee problem in the 1948 war. Teoksessa Israel and the Palestinian refugees (s. 59–127). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Järvi, Tiina. 2021. Negotiating Futures in Palestinian Refugee Camps: Spatiotemporal Trajectories of a Refugee Nation. Väitöskirjamonografia. Tampereen yliopisto.
- Katz, Theodore. 1998. The Exodus of Arabs from the Villages at the Foot of Southern Mount Carmel in 1948. *Maisterintutkielma*. Haifa yliopisto.
- Masalha, Nur. 2012. The Palestine Nakba: Decolonising History, Narrating the Subaltern, Reclaiming Memory. Lontoo: Zed Books.
- Moon, Roxy. 2023. Outside the Locus of Control: Palestinian Digital Archives Resist Israeli Settler-Colonial Erasure. *Journal of Palestine Studies* 52(4), 37–52.
- Pappé, Ilan. 2001. The Tantura Case in Israel: The Katz Research and Trial. *Journal of Palestine Studies* 30(3), 19–39.
- Robinson, Shira. 2003. Local Struggle, National Struggle: Palestinian Responses to the Kafr Qasim Massacre and Its Aftermath, 1956-66. *International Journal of Middle East Studies* 35(3), 393–416.
- Sela, Rona. 2018. The Genealogy of Colonial Plunder and Erasure – Israel's Control over Palestinian Archives. *Social Semiotics* 28(2), 201–229.
- Stein, Rebecca L. 2021. "The Boy Who Wasn't Really Killed": Israeli State Violence in the Age of the Smartphone Witness. *International Journal of Middle East Studies* 53, 620–638.
- Stoler, Ann Laura. 2002. Colonial Archives and the Arts of Governance. *Archival Science* 2, 87–109.
- The Tantura Massacre. 2001. The Tantura Massacre, 22–23 May 1948, *Journal of Palestine Studies* 30(3), 5–18.
- Todorova, Teodora. 2013. Bearing Witness to al Nakba in a Time of Denial. Teoksessa *Narrating Conflict in the Middle East: Discourse, Image and Communications Practices in Lebanon and Palestine* (s. 248–270). Lontoo: I. B. Tauris.